

La Setmana de la Terra a l'IES Xarc

Meritxell Rius

RESUM

Aquest article presenta el projecte Setmana de la Terra dut a terme a l'IES Xarc amb l'objectiu de promoure el coneixement del patrimoni cultural, històric i natural d'Eivissa per part de l'alumnat del centre. El projecte també és una oportunitat per a impulsar noves formes de treballar a l'institut.

RESUMEN

Este artículo presenta el proyecto Setmana de la Terra llevado a cabo en el IES Xarc con el objetivo de promover el conocimiento del patrimonio cultural, histórico y natural de Ibiza por parte del alumnado del centro. El proyecto también es una oportunidad para impulsar nuevas formas de trabajar en el instituto.

1. INTRODUCCIÓ

El projecte que presentam en aquestes pàgines es duu a terme a l'IES Xarc de Santa Eulària des Riu, a Eivissa, durant el segon trimestre del curs des de l'any 2012. La iniciativa va néixer en el si de la Comissió de Normalització Lingüística del centre en constatar que els alumnes manifestaven un gran desconeixement d'aspectes bàsics de la cultura, història i territori on vivien. Molts d'ells no eren capaços de situar dalt un mapa els pobles de l'illa, no tenien cap coneixement de la seua història o tradicions, o no sabien qui era en Marià Villangómez, el nostre gran poeta, que dona nom al carrer de l'institut. És més, encara que seguissin dins el sistema escolar fins a acabar el batxillerat, tampoc no ho estudiarien, ja que el currículum no ho contemplava en cap moment.

Per tal de posar remei a aquesta situació, vàrem proposar al professorat un projecte per a esmenar aquest desconeixement: la *Setmana de la Terra*. Aquest projecte, a més, havia d'impulsar una nova forma de treballar al centre que superàs la tendència a l'individualisme a l'hora de fer la nostra feina i miràs més enllà de la nostra aula.

2. OBJECTIUS DEL PROJECTE

- Promoure el coneixement de la història, la llengua, la cultura i el territori d'Eivissa.
- Fer créixer la valoració i el desig de mantenir i protegir el nostre patrimoni històric, lingüístic, cultural i natural.
- Afavorir la participació dels alumnes en la vida cultural del centre i d'Eivissa.
- Desenvolupar el seu sentit de responsabilitat com a ciutadans.
- Fomentar la creativitat d'alumnat i professorat.
- Impulsar el treball interdisciplinari al centre.
- Desenvolupar les competències bàsiques dels nostres alumnes.

3. DESENVOLUPAMENT

La *Setmana de la Terra* és un projecte obert a les propostes i idees del professorat, per tant cada professor o departament pot decidir com hi vol participar, què hi vol aportar. Les activitats poden tenir molts formats i durades diferents. L'única característica comuna que es demana a totes les propostes és que estiguin relacionades amb el patrimoni històric, cultural i natural d'Eivissa. Totes les activitats es duen a terme en català, excepte les proposades pels departaments de castellà i llengües estrangeres.

Preparació de la *Setmana de la Terra*

La proposta es fa a principi de curs per tal que les activitats puguin ser incorporades de forma programada a les sessions lectives i l'objectiu és que durant la *Setmana de la Terra* (una setmana que se celebra al mes d'abril) els alumnes exposin o presentin la feina feta o el que han après a través de les sessions que s'han dedicat al tema triat (via exposició visual, xerrada als seus companys, taller, exhibició, representació...).

Les activitats es presenten a la coordinadora del projecte per tal de poder establir connexions entre elles i organitzar la planificació horària i la reserva d'espais al centre. Es completen amb la incorporació de xerrades i tallers a càrrec de persones expertes en diferents temes (escriptors, historiadors, arqueòlegs, especialistes en cultura popular...).

Així, hi ha activitats que només s'han dut a terme un any i d'altres que han quedat establertes com a activitats fixes. Les activitats que es mantenen estables en el temps són:

la lectura de poemes d'en Marià Villangómez, el taller de ball pagès, el taller de tir amb bassetja, la xerrada del festeig pagès, el taller de fer ucs i brular corns, i la visita dels cans eivissencs. Aquestes activitats es fan cada any per al mateix nivell de manera que quan els alumnes arriben a 4t d'ESO han passat per totes.

Lectura poètica

La lectura poètica és un dels grans moments de la *Setmana*. Els alumnes de 1r d'ESO, una volta investigada la figura d'en Marià Villangómez a classe i feta la lectura d'alguns dels seus poemes més

representatius, trien un poema per a recitar-lo en públic. Ho faran sols o en grup i els acompanyarà

musicalment un altre alumne del centre. El resultat sempre és molt satisfactori. Observar la voluntat dels alumnes per llegir i fer-ho bé, el seu esforç per a millorar la seua pronúncia o entonació i el seu compromís amb els assajos és un gran regal per al professorat que s'hi implica. És preciós veure com acaben sentint el que llegeixen, com ho transmeten, com s'emocionen en alguns moments i com ens emocionen.

La poesia no és el gènere més popular entre els adolescents, com tampoc no ho és entre els adults, segurament perquè poques vegades se li dona l'espai que necessita, perquè en el sistema educatiu predomina la poesia escrita per damunt de l'oral, i les explicacions i teoritzacions sobre el poema per damunt dels sentiments que ens desperta. Els poemes d'en Villangómez parlen de la nostra illa, de la nostra llengua, de la seua gent, però també del pas del temps, de pau, d'esforç, d'amor... de sentiments que són universals. Quan preparam la lectura poètica, deim als alumnes que han de reflexionar sobre el que llegeixen, reviuire aquella història o moment que descriu el poeta, sentir les paraules, contemplar aquell paisatge com si el tinguessin davant... Llegir amb el cap i amb el cor. I la màgia de la poesia els connecta amb aquesta terra.

La segona activitat que es manté des del primer any és el taller de ball pagès, el ball tradicional d'Eivissa, també dirigit a l'alumnat de 1r d'ESO. El taller és impartit pels alumnes del centre que saben ballar i que van a les classes dels seus companys a ensenyar-los-en. El darrer dia de la *Setmana de la Terra* es convida la colla de ball pagès del poble, la colla des Broll, i es fa una gran ballada. Gràcies a aquesta activitat alguns dels nostres alumnes ballen avui amb aquesta colla.

Taller de ball pagès

Taller de tir amb bassetja

Un altre taller que es repeteix cada any és el de tir amb bassetja, destinat a l'alumnat de 2n d'ESO. La bassetja és una antiga arma eivissenca, eina de pastors i jugueroi d'infants. Avui en dia, tirar-la s'ha convertit en un esport, esport que aprenen a practicar els nostres alumnes amb pilotes de tennis gràcies als instructors de la Federació de tir amb bassetja. És una activitat que els agrada molt.

Toni Manonelles fent la seua xerrada sobre el festeig pagès

Des de l'any 2012 l'institut ha acollit xerrades molt diverses. D'entre totes les xerrades, n'hi ha una que no ha faltat mai i que desperta una gran atenció entre els nostres alumnes: la xerrada del festeig pagès a càrrec de l'expert en cultura popular Toni Manonelles. En aquesta xerrada, l'alumnat aprèn com festejava la gent abans, sota l'estricta control dels seus pares i sense els mitjans tecnològics dels quals ells disposen.

Finalment, a 4t els alumnes aprenen a comunicar-se com ho feien els nostres avantpassats: a fer ucs (el crit tradicional eivissenc) i a brular corns.

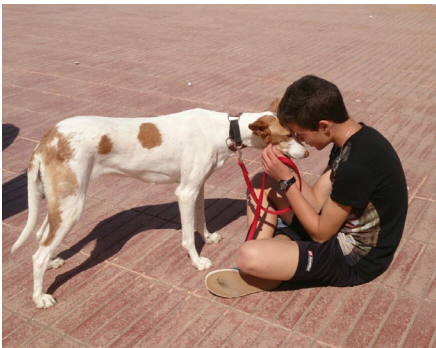

Taller d'ucs

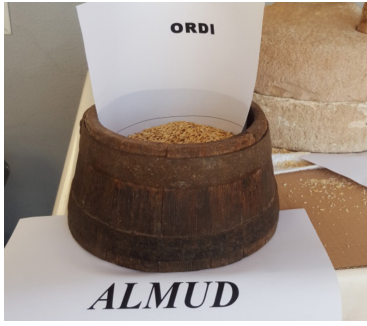

Taller de brular corns

Tampoc no ha faltat mai la visita dels membres de la Federació de criadors del ca eivissenc que expliquen als nostres alumnes la història i les característiques d'aquest ca. La trobada amb els cans sempre ens deixa imatges molt tendres i especials.

Visita dels cans eivissencs

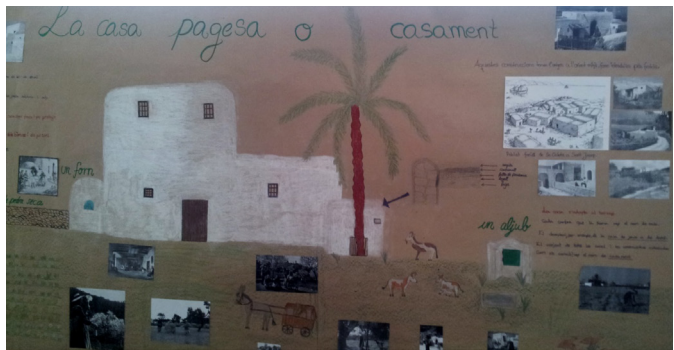

Exposició d'eines i mesures

Herbari virtual

Durant els cinc anys que hem celebrat la *Setmana de la Terra*, a classe s'han treballat molts temes diferents i s'han fet múltiples exposicions: dels instruments d'Eivissa, la indumentària tradicional, les paraules molt eivissenques, les eines tradicionals, etnobotànica, fotografies d'espais naturals d'Eivissa, toponímia, personatges eivissencs rellevants com en Joan Marí Cardona, n'Isidor Macabich o en Joan Castelló Guasch, les rondalles eivissenques, l'arquitectura tradicional, els filòsofs que han viscut a l'illa, els fenicis, els romans, la guerra civil a Eivissa, etc. Aquestes feines, la majoria de les quals es mantenen exposades fins a final de curs, permeten que tota la comunitat educativa pugui ampliar els seus coneixements d'Eivissa, embelleixen el centre i ens recorden el que hem après tots plegats de la terra on vivim.

Mural sobre la casa eivissenca

La *Setmana* acaba amb un dia d'activitats i tallers, el dia del centre, oberts a tota la comunitat educativa, on s'exposen les feines fetes pels diferents grups, es fa una gran ballada pagesa i un concert on sonen cançons tradicionals d'Eivissa, també cantades pels alumnes.

Cantant la cançó eivissenca «Jo tenc una enamorada»

Per acabar, cal dir que aquest és un projecte col·lectiu amb una gran implicació de persones externes al centre que cada any vénen de forma totalment desinteressada a compartir els seus coneixements amb nosaltres: els ponents, el Grup de Teatre des Cubells, l'associació Es Retorn, la Federació de tir amb bassetja, l'associació de criadors des ca eivissenc... Gràcies als nostres patrocinadors, empreses

eivissenques que ens cedeixen els seus productes de la terra (vi, formatge, embotits, oli, orelletes, magdalenes...) podem agrair d'alguna manera la seua feina.

Visita del Grup de Teatre des Cubells

Exposició d'instruments i juguerois de l'associació Es Retorn

Podeu veure les activitats que s'han fet fins ara a la *Setmana de la Terra* al blog: setmanadelaterra.blogspot.com

4. DIFICULTATS

La principal dificultat que ens trobam a l'hora de dur a terme el projecte és la poca tradició que hi ha a secundària de treballar en equip. Es fa feina de forma molt compartimentada, poc cooperativa i poc integral. En aquest sentit, la *Setmana de la Terra* és un repte per al professorat del centre. Per altra banda, el fet de treballar temes que no surten específicament com a continguts al currículum oficial fa que molts professors decideixin no participar en el projecte.

5. CONCLUSIONS

Feim una valoració molt positiva del projecte. La nostra experiència fa que cada any puguem millorar un poc més aspectes de coordinació i organització que són essencials perquè el professorat ho visqui com un projecte positiu que ens enriqueix a tots i que fa centre.

La *Setmana de la Terra* també ha estat una ocasió ideal per a posar en pràctica altres formes de treballar, tant per a l'alumnat com per al professorat. El treball cooperatiu és un dels pilars d'aquest projecte. D'altra banda, la lectura poètica representa una aproximació a la poesia des d'un punt de vista vivencial i els diferents tallers, especialment

Taller d'etnobotànica

el de ball pagès impartit exclusivament pels alumnes, suposen un repte per a ells, ja que impliquen assumir responsabilitats, canviar rols, coordinar-se amb els altres... Tot plegat, el projecte, que va començar com una eina per a esmenar el desconeixement que l'alumnat tenia de la nostra terra, s'ha convertit en una gran oportunitat per a innovar i avançar cap a una altra manera de fer feina.